

intussen elders in het land....

over het kunstleven in kleinstedelijke regio's

Hans van Maanen

Om te beginnen zou ik u graag een stukje voorlezen uit dit boekje *Kunst in de Kop van de Koopman, beknopt verslag van twintig jaar klagen over de Nederlandse Cultuurpolitiek*. Ik heb het geschreven ter gelegenheid van mijn afscheid als voorzitter van de Kunstraad Groningen eind vorig jaar, maar er staat geen onvertogen woord, feitelijk helemaal geen woord, in over het Noordelijk beleid. De klachten, luchtig opgetekend vanuit een wetenschappelijke invalshoek, betreffen de onwetendheid of het gebrek aan wil om te weten van politici, de vaagheid van hun culturele terminologie en vooral de ongehoorde – want geluidloze – traagheid waarmee in de afgelopen decennia zo weinig aan het bestel veranderd is.

[Toen Wubbo Ockels en André Kuipers door de ruimte vlogen en achterom keken, zagen zij een andere aarde dan zij kenden uit de tijd dat zij nog met beide benen op de grond stonden, of beter gezegd, begonnen zij de aarde anders te zien. De afstand stelde hen in staat om een groter deel van de planeet in het vizier te krijgen dan de vierkante kilometer die bij helder weer en vlak land voor het menselijk oog binnen bereik ligt. Maar belangrijker nog, zij konden de aarde en haar positie in de ruimtelijke context waarnemen. En die blik van buiten heeft hun kijk op wat zich binnen afspeelde radicaal beïnvloed.

Laten we ons dus voor even weg denken uit de werelden waarin kunstenaars, kenners en liefhebbers elkaar treffen; op gepaste afstand blijken het niches te zijn in een maatschappelijk heeal. Laten we ons even terugtrekken uit die kleine wereldstad aan de Amstel en wat heen en weer lopen in de lange winkelstraten in het land, of 's morgens vroeg meerijden in de eindeloze files op weg naar de talloze bedrijventerreinen, domeinen van de koopman waarmee alle gemeenten omringd zijn en waar volgens sommige politici met hard werken het geld verdiend wordt waarvan kunstenaars worden vrijgesteld om zich aan hun 'hobby' te wijden.

Dan komen we wel op een heel grote afstand van de kunst te staan, die nauwelijks meer te zien is en zich zelfs in een ander stelsel lijkt op te houden.

Maar als het bestel moet worden herzien – en dat moet het - is het verstandig om inderdaad eerst van buiten naar binnen te kijken in plaats van andersom; want binnen een wereld, een systeem of een veld zijn in de eerste plaats belanghebbenden aan het woord en het is de vraag of deze instellingen en personen van binnenuit voldoende zicht op het geheel en op de positie van de kunsten in de samenleving kunnen ontwikkelen.

Zeker kennen kunstenaars hun eigen problemen, maar sinds 1965 is het belangrijkste probleem toch gelegen in de relatie tussen de wereld van de kunsten en de wereld er omheen, tussen de aarde en het heelal, tussen kunst en samenleving. En het is precies het bestel dat deze relatie zo goed mogelijk moet organiseren.]

Zo kan ik u wel het hele boekje voorlezen, want daarin heb ik bijna alles opgetekend waaraan ik me de laatste twintig jaar gestoord heb, maar hoewel het een klein boekje is, kost dat toch wat veel tijd en, belangrijker, ik zou dan ook te snel voorbij gaan aan wat er in de decennia vóór die laatste 20 jaar wel en niet gebeurd is, en wat nu, bij de aanstaande herziening van het bestel, van belang zou kunnen zijn.

[STUKJE GESCHIEDENIS]

Zo'n 45 jaar lang heb ik van binnenuit en van buitenaf kleine en grotere strubbelingen meegemaakt zonder dat er, behalve in 1984, toevallig of niet, iets structureels veranderde in het bestel.

In de vroege jaren '70 zou in Utrecht, waar ik vandaan kom, de schouwburg opgeknapt worden voor vier miljoen gulden. Een exemplarische keuze (stenen gaan voor) waartegen een actiegroep in opstand kwam die de gemeente Utrecht een gebrek aan cultuurbeleid verweet en vond dat het geld beter in een theatergezelschap gestoken kon worden, ook al was de Utrechtse schouwburg van Dudok het mooiste theater van het land, waar ik persoonlijk bovendien vanaf 1961 de naoorlogse bloeitijd van het Nederlandse theater nog net heb kunnen meemaken. Sinds de Tweede Wereldoorlog was er namelijk geen gezelschap in Utrecht gevestigd – daarvoor overigens ook nauwelijks; het Schouwtooneel pachtte de schouwburgen van Utrecht én Haarlem – maar het zou nog tot in de jaren 1990 duren voor de Paardenkathedraal als eerste gezelschap in de stad structureel gesubsidieerd ging worden. Direct na deze mislukte actie in het begin van de jaren '70 ben ik naar de regio gevlicht, eerst naar het diepe Zuiden, Maastricht, waar wel een gezelschap gevestigd was, het Groot Limburgs Toneel, dat de bevolking van Nederlands en Belgisch Limburg ruimschoots van repertoire- en later ook van politiek theater voorzag.

Dan, tien jaar later, 1984, de invoering van het kunstenplan, de sanering van het podiumbestel, en de *reshuffelings*-operatie; “waar was u toen dat alles gebeurde?”, zou ik bijna vragen en heb ik mezelf ook gevraagd: Wel, ik werkte toen bij Toneelgroep Theater in Arnhem en zag van binnenuit hoe iedereen zich enorm verheugde op de naderende vrijheid: weg met de koppelsubsidies en leve de rijksverantwoordelijkheid.

Langzaam maar zeker echter verdween met de plaatselijke subsidiëring ook dit oostelijke toneelgezelschap eerst uit het hart van de Arnhemmers, en uiteindelijk ook uit het bestel,

zodat er in 1998 een commissie Baartmans nodig was om de weg te effenen voor een nieuw gezelschap in het Oosten van het land. Ik neem de belangrijkste aanbevelingen van de commissie even met u door:

1 Het toneelgezelschap in Arnhem wordt een stadsgezelschap voor stad en regio, met een sterke artistieke en maatschappelijke binding en een eigen inspirerend en herkenbaar huis rond een middenzaal;

2 Het gezelschap concentreert zich in eerste instantie op worteling in Arnhem. Daarnaast kan het gezelschap zijn vleugels in oost-Nederland uitslaan

Niet gek voor een commissie die bijna twintig jaar vóór het denken over culturele stadsregio's haar werk deed. Tegelijkertijd ook interessant om te weten of de Raad voor Cultuur nu, twintig jaar later Oostpool inderdaad als geslaagd voorbeeld beschouwt voor de te vormen culturele regio's, buiten de Randstad.

[MAATSCHAPPELIJKE FUNCTIE VAN ARTISTIEK WERK]

Om dat te beoordelen lijkt het mij inderdaad nodig om van buiten naar binnen te kijken en te bezien of zo'n gezelschap erin slaagt haar culturele functie te vervullen voor de bevolking van de stadsregio. Nooit voor iedereen natuurlijk - om genoten te kunnen worden vraagt kunst wel om een bepaald vermogen en een zekere behoefte - maar ook niet voor te weinig mensen, want dan kunnen we moeilijk zeggen dat de kunsten met behulp van subsidie hun specifieke functie binnen de samenleving daadwerkelijk vervullen.

Aan die specifieke functie van *de kunsten* binnen het culturele domein wil ik vandaag niet te veel woorden vuil maken (leest u bijvoorbeeld hoofdstuk 1 of 6, of voor wie weinig tijd heeft hoofdstuk 10, getiteld: "De Logica van kunstsubsiëring in 1000 woorden"). Voor nu volsta ik met de woorden van minister van Doorn uit 1976 "dat de kunst kan worden aangeduid als een activiteit die de werkelijkheid in een ander perspectief plaatst" (Nota Kunst en kunstbeleid: 11) en met die van Staatssecretaris Nuis uit 1996 : "Bovendien is cultuur juist in haar meer kunstzinnige aspecten een oefening in de kracht van de verbeelding die mensen boven de beperkingen van het dagelijks bestaan vermag uit te tillen" (Pantser of ruggegraat: 4). Wel wil ik nog even moeilijk doen over een definiëring in de recente *Verkenning* van de Raad voor Cultuur, *Cultuur voor Stad, Land en Regio*.

*"Met het begrip cultuur verwijst de raad naar de producten en activiteiten op het **brede gebied van de kunsten** (waaronder architectuur, beeldende kunst en vormgeving, film, letteren, podiumkunsten en cross-overs tussen deze disciplines), het **erfgoed** en de **media**."*

Met het brede gebied van de kunsten kan bedoeld worden dat alles wat binnen de disciplines geproduceerd wordt, als kunst zou kunnen worden beschouwd. Een paar weken geleden kreeg ik uit de media zelfs even de indruk dat dit ook de bedoeling zou zijn. Maar het kan ook betekenen dat het domein van de kunsten veel meer disciplines en sub-disciplines omvat dan die welke tot nu toe voor subsidiëring in aanmerking zijn gekomen.

Lezing van de *Sectoranalyse muziek* die kort na de *Verkenning* verscheen, maakte al snel duidelijk dat de Raad de tweede mogelijkheid bedoelde:

*We bepleiten in dit advies niet dat alles en iedereen in aanmerking moet komen voor aandacht of subsidiëring vanuit de overheid; wel dat **in alle genres** creatie, innovatie, experiment, toptalent en topkwaliteit deze aandacht verdienen.*

Kennelijk ziet de Raad werk van artistieke kwaliteit als een deelverzameling binnen 'het brede gebied van de kunsten' en dat weer als een deelverzameling van cultuur. Dat is m.i. ook de correcte benadering die echter wel doorgezet zou moeten worden in het beleid en in het bestel. Dit onderscheid tussen kunst in ruime en kunst in enge zin is nu juist in de laatste decennia van de politieke agenda verdwenen en ook de Raad houdt het bij een voorzet waaruit niet gescoord wordt. De *verkenning* is grotendeels gesteld in termen van cultuur in het algemeen en gaat nauwelijks in op de specifieke waarde van de **kunsten** voor de samenleving, laat staan op dat deel ervan dat subsidie behoeft.

Op dit punt zou mijn aanbeveling dan ook zijn om dit onderscheid wel te concretiseren omdat de doelen en waarden van de kunsten in ruime zin nogal kunnen verschillen van die van de kunsten met artistieke zeggingskracht, de kunsten in enge zin dus. Als ik dit verschil wat grof mag schetsen zou b.v. veel commerciële kunst en ook veel amateurkunst dichter tegen de identiteitsbevestigende rol van erfgoed aan schurken (dus gaan om reflectie **van**) , terwijl de kunsten in enge zin juist op verrassende, prikkelende, eventueel uitdagende wijze reflecteren **op** bestaande attitudes en zienswijzen..

Genoeg gepraat over de specifieke functie van kunst in de samenleving. We kunnen door naar de invulling ervan en de manier waarop het bestel die invulling organiseert, **de** grote opdracht voor de komende jaren.

Want, om een voorbeeld te noemen, wat te denken van het onderzoek waaruit blijkt dat van een middelgrote stad als Groningen met 150.000 inwoners van 18 jaar en ouder, gemiddeld redelijk hoog opgeleid, want een kwart ervan studeert aan de universiteit of een hogeschool - dat van deze 150.000 volwassen inwoners meer dan 90% nooit een theatervoorstelling bezoekt, of het nu dans, cabaret, toneel of muziektheater is, gesubsidieerd of niet. In andere vergelijkbare steden in Nederland zal dat niet veel anders zijn, maar hoe zit het dan met de zo belangrijk geachte maatschappelijke betekenis van de kunsten?

Politiek gezien biedt deze situatie drie mogelijkheden:

A subsidiëring van de kunsten afschaffen, vanwege een gebrek aan maatschappelijk rendement;

B subsidiëring van de kunsten continueren ten behoeve van de kunst en kunstenaars en een nogal beperkt aantal gebruikers;

C het bestel zo ontwerpen en organiseren dat het vermogen om van kunst te genieten en de behoefte daaraan beter gespreid worden onder de bevolking.

Ik kies voor de laatste mogelijkheid, omdat het **ondemocratisch** is om een elite te voorzien van kunst terwijl grote delen van de bevolking het grotendeels moeten doen met al dan niet slappe aftreksels daarvan, die de wereld noch in een ander perspectief plaatsen, noch de gebruikers oefenen in de kracht van de verbeelding. Een *democratische* inzet is het om vermogens, in dit geval het vermogen om verbeeldingskracht in te zetten, zo goed mogelijk te spreiden en zo gelijke kansen op autonomie te bieden; kortweg het stimuleren van positieve i.p.v. negatieve vrijheid, om na 25 jaar Hans Blokland nog eens aan te halen. Natuurlijk, de positie van de kunsten en met name de podiumkunsten is niet meer die van vóór 1965; De mogelijkheden om de toegenomen vrije tijd te besteden zijn gigantisch gegroeid; film, televisie, later ook internet en sociale media hebben bovendien de mogelijkheden van bezinning en reflectie voor zeer grote delen van het vroegere publiek van de kunsten overgenomen, zoals binnen het theater cabaret voor een flink deel de al dan niet artistieke reflectie voor zijn rekening is gaan nemen waar vroeger het toneel grote delen van de middenklasse van die mogelijkheid voorzag. De muzieksector als geheel heeft overigens ook sterk geprofiteerd van de toegenomen vrije tijd en 'vrijheid', wat onder andere mogelijk was doordat de rol van de commercie en de media voor deze discipline veel groter was dan voor de beeldende kunst en het theater.

[LAATSTE STELSELWIJZIGING: 1984]

Nog even terug naar het jaar 1984. Wat gebeurde er? De commissie Landelijk Toneelbestel (commissie De Boer) opende haar eindrapport voor minister Brinkman met de woorden:

“De Nederlandse cultuur vormt een samenhangend geheel. Vandaar dat voor wat betreft de instandhouding en de ontwikkeling van de cultuur er slechts sprake kan zijn van één voorzieningengebied, alsmede één samenhangende beleidsopvatting” (1984:5).

Wat dit precies betekende was niet helemaal duidelijk, en hoe de huidige plannen voor het bestel zich tot deze opvatting verhouden is ook niet direct zonneklaar, maar feit is dat in dit kader de koppelsubsidies werden afgeschaft en het vierjarige kunstenplan van de Rijksoverheid werd ingevoerd. Dat betekende dat gemeenten en provincies stopten met het co-financieren van de grote gezelschappen, althans buiten de randstad, en dat het Rijk voortaan de subsidiëring ervan voor zijn rekening nam. Overigens niet voordat er een greep van 14 miljoen gulden in de kas van de provincie- en gemeentefondsen was gedaan. De makers stonden te juichen en inderdaad die koppelsubsidies konden heel lastig zijn, want zodra één kleine subsidiënt zich terugtrok, stortte het hele subsidiebouwwerk in. Ik zat in dat jaar ook in het bestuur van Toneelgroep Theater en daar hadden we dan te maken met de vertegenwoordigers van 30 subsidiërende overheden en overheidjes, die allemaal hun ideeën hadden over *wat het gezelschap moest doen voor de regio*. En het eerder genoemde gezelschap in Maastricht, dat sinds 1965 door twee Limburgen en twee nationale overheden werd betaald, is inderdaad na tien jaar opgeheven omdat Belgisch Limburg niet langer

gediend was van de artistieke en politieke lijn van het gezelschap. Instellingen voelden zich dus door deze ingreep van de Rijksoverheid veel beter beschermd en waren dat ook, niet alleen omdat er op het ministerie wellicht progressievere ideeën over het belang van kunst leefden dan in de provincie, maar ook omdat het zwaarwegende advies van wat toen nog de Raad voor de Kunst was, een grondige bescherming bood.

Maar deze serieuze stelselwijziging had natuurlijk ook een keerzijde: de verhouding tussen de regio en de grote instellingen veranderde mee; de nieuwe broodheer en zijn adviseur boden de kunstenaars extra mogelijkheden om zichzelf en hun kunsttalen vrijer, meer autonoom te ontwikkelen dan voorheen het geval was, met andere woorden het kunstbeleid werd nog meer een kunstenaarsbeleid dan het voor 1984 al was. Dit paste uiteraard precies in de ontwikkeling van die tijd, waarin de maatschappelijke gestuurde kunsten van de jaren '70 in een zogenoemde artistieke luwte waren beland, die nu doorbroken moest worden. En het was ook de tijd waarin uitvoerende kunstenaars in hun opleidingen en in de praktijk zich emancipeerden tot scheppende kunstenaars. Natuurlijk boden de gezelschappen nog altijd werkgelegenheid, maar de organisatorische en artistieke binding met een bevolking die bediend moest worden, werd verbroken en hooguit vervangen door een binding met het overgebleven publiek van 'kenners', die zoals Thije Adams onlangs in Boekman 109 terecht opmerkte, "naar hun aard een voorkeur hebben voor wat nieuw is, het andere kennen ze immers al" (Boekman 109: 55).

[CULTURELE STADSREGIO'S]

We mogen dus hopen dat de culturele stadregio's voor provinciaal Nederland nog net op tijd komen.

Maar dan moeten we wel zorgen dat het niet bij overheidsplannen blijft, zoals bij voorbeeld in een ander Gronings dossier, dat vol staat met mooie en mode-woorden als 'samenwerking', 'verbinden' en 'met elkaar', maar uiteindelijk tot nu toe niet veel meer heeft opgeleverd dan 'overleg'.

Het cultuurplan dat in eerste aanleg door de regionale overheden moet worden ingediend, is een heel belangrijke stap voorwaarts, maar het gaat erom dat op grond daarvan instellingen heldere taken krijgen toegewezen, dat zij voldoende middelen krijgen om die taken ook werkelijk uit te voeren en dat zij op de realisering van die taken kunnen worden afgerekend. En dan gaat het behalve om de aantallen voorstellingen, concerten of tentoonstellingen die verzorgd worden, vooral ook om de vraag welke bezoekers er mee worden bediend, waar zij wonen in de regio, hoe het publiek groeit, en **vooral ook hoe de bevolking artistiek wordt aangesproken**; kortom hoe deze kunstinstellingen de maatschappelijke functie waarvoor ze betaald worden, in voldoende mate gaan waarmaken. Het doet me denken aan het plan dat de drie overheden, Rijk, provincie en gemeenten nu aan het maken zijn om bruggen en tunnels in Nederland toekomstbestendig te maken. Dat blijft echt niet bij overleggen en samenwerken tussen overheden en aannemers; daar wordt afgesproken wie wat opknapt en dan worden er pijlers versterkt, balustrades geleverd en vloeren vervangen en wordt vervolgens de vraag gesteld of er iedere dag weer de beoogde duizenden of tienduizenden mensen overheen kunnen; met een antwoord als "in ieder geval 100, hopelijk wat meer, wie zal het zeggen" is de klus niet geklaard.

Zo moet ook een cultuurplan van een stedelijke regio niet alleen de aanwezigheid en instandhouding van culturele instellingen regelen, de aannemers zeg maar (waar het nu meestal omdraait), maar ook vastleggen en controleren aan welke eisen hun werkzaamheden in kwalitatieve én kwantitatieve zin moeten voldoen en of de beoogde resultaten behaald worden; dat alles in het licht van antwoord C op de vraag wat er in de betreffende regio met het bestel moet gebeuren om de zo belangrijk geachte maatschappelijke functie van de gesubsidieerde kunsten te realiseren:

het bestel zo ontwerpen dat het vermogen om van kunst te genieten – en daarmee ook de behoefte er aan - beter gespreid worden onder de bevolking.

Want ook elders in dit land.... mag de bevolking haar verbeeldingskracht wel wat meer leren gebruiken.

Dus tot slot een paar concrete voorstellen om de haken, ogen en valkuilen van de nieuwe, en wat mij betreft mooie, plannen zoveel mogelijk te voorkómen of te omzeilen:

1. Het is heel goed dat lokale en regionale overheden weer mee verantwoordelijkheid gaan dragen, maar als deze overheden het culturele plan gaan opstellen dan wel graag op basis van het advies van een **regionale Raad voor cultuur**. Die is er meestal nog niet maar moet nu snel opgetuigd worden, want zonder zo'n Raad is de cultuur, inclusief het kunstdomein, toch iets te veel overgeleverd aan de overheden, wat natuurlijk niemands bedoeling kan zijn. In 1984 waren de instellingen immers zo blij omdat het gevaar van wat zij toen noemden 'de financiering van lantarenpalen i.p.v. kunst' van de baan was.
2. In het verlengde hiervan, iets minder extreem, maar daardoor eerder mogelijk, is dat overheden toch wat meer gaan sturen op vraaggericht aanbod. In de sector van het erfgoed zou dat nog kunnen, maar in het subsidiëren van de kunsten gaat het niet om steunen wat gevraagd wordt, maar *om steunen wat gevraagd moet gaan worden*, om de ontwikkeling van een 'kunstwillend publiek; zeker in een regio als het Noorden, waar twee keer zoveel mensen wonen als in Amsterdam, ruim meer ook dan in Groot Amsterdam, maar gespreid over een oppervlakte die 50 keer zo groot is als de hoofdstad en waar slechts 25% van de inwoners in de vier steden woont die bij *We the North*, de eerste aanzet tot noordelijke samenwerking, betrokken zijn: Groningen, Leeuwarden, Assen en Emmen. Als we weten dat verreweg de meeste mensen niet verder dan 10 à 15 km willen reizen om iets aardigs, laat staan iets onaardigs, te beleven, betekent **dat dat de kunsten eenvoudigweg weer radicaal naar het mogelijke publiek** (het publiek dat nog niet in de eigen bestanden is opgenomen) **toe moeten worden gebracht**. Dat is een benadering die vrij ver staat van de huidige praktijk van kunstinstellingen en waarvoor zij ook niet voldoende zijn toegerust, maar die noodzakelijk is als de term Culturele Stadsregio meer moet worden dan een papieren concept. Een dergelijke culturregio vraagt daarom zeker ook een extra financiële inspanning van de provinciale overheid (uiteeraard met het geld dat terugkeert van de *reshuffelingsoperatie* uit 1984).
3. Eerder al is er, onder anderen door Melle Daamen, gepleit voor meer **traagheid** in het bestel. De wijze waarop in Nederland gesubsidieerd theater wordt geproduceerd

en gedistribueerd, zorgt op zijn minst voor drie problemen: a. te veel voorstellingen zijn niet interessant en boeiend genoeg om meer en vooral nieuw publiek mee aan te spreken; b. de voorstellingen die dat wel zijn, verdwijnen uit een stad, nadat slechts een handvol toeschouwers ze heeft gezien; dat geldt trouwens ook voor de rijen en stapels mooie beeldende kunstwerken die, als ze al geëxposeerd zijn, terug in ateliers liggen opgetast. En c. theateraccommodaties hebben de taak om ook gesubsidieerd aanbod aan publiek te helpen, maar weten nauwelijks van te voren wat er straks voor dat publiek te beleven valt. Gezelschappen kunnen meer rust in dit systeem brengen door voorstellingen op het repertoire te houden of lang genoeg in een theater te laten staan. Dat moeten dan natuurlijk wel sterke, betekenisrijke en indrukwekkende voorstellingen zijn, maar die waarborg mag van structureel gesubsidieerde instellingen veel meer verwacht worden dan nu het geval is. Ook in dat opzicht is het bestel nu wel erg gericht op kenners en insiders, die weten waarvoor ze kiezen en bovendien ook plezier ontleen aan hun eigen kritische analyse van wat er te zien was. Daarom is in een regionale aanpak een veel sterkere relatie tussen kunstenaars en alle mogelijke instellingen als scholen, bedrijven, overheidsgebouwen, ja ook theaters en musea op zijn plaats. Meerjarige toetsbare afspraken tussen partijen, op basis van gedeelde doelen m.b.t. repertoire, soorten van artistiek aanbod, en publieksopbouw zijn noodzakelijk en dienen in een uitgewerkt regioplan te worden opgenomen.

4. En dan ten slotte natuurlijk het hete hangijzer van **BIS en RIS**. RIS, instellingen die functioneren in de regionale infrastructuur, is wat de regio's nodig hebben. Maar dat betekent nogal wat; de grote instellingen, nu ook aanwezig, dienen met groot- en kleinschalig artistiek aanbod bevolkingsgroepen in de hele regio te bedienen; in het Noorden betekent dat van Harlingen tot Veendam en van Loppersum tot Meppel en daartussen ligt niet alleen grasland. Dat vraagt om grote instellingen, een stuk groter dan nu, met tal van vertakkingen in het maatschappelijk middenveld en die samenwerken met semi-profs en amateurs. Wellicht dat Tryater daarmee goed op weg is in Friesland, maar in Groningen, Drenthe en tal van andere provincies zijn dergelijke rhizoomachtige organisaties niet actief. Dergelijke RIS-instellingen, of zijn het de huidige BIS-instellingen, zouden zeker voor 70% voor de bevolking van hun eigen regio moeten werken, wat zeker niet betekent dat ze worden opgesloten, want ze kunnen nog 30% van hun tijd gebruiken om van plaats te wisselen met collega-organisaties in een andere regio.

Een serieus probleem is uiteraard de nationale en internationale positie van dergelijke instellingen en de kunstenaars die daarbinnen werken. Ik laat u in dat verband nog even twee fragmenten uit de *Verkenning* van de Raad voor Cultuur zien

De raad adviseert de culturele basisinfrastructuur (BIS) te omschrijven als de functies en voorzieningen die nodig zijn voor: Het produceren en vertonen van cultuuruitingen van (inter)nationaal belang en hoogwaardige kwaliteit in uiteenlopende genres en stromingen.

Het Noord Nederlands Toneel/Club Guy and Rony, om een voorbeeld te noemen, zou zichzelf op grond hiervan toch zeker in de BIS positioneren, maar hoe moet dat gezelschap zijn nationale en internationale ambities dan combineren met de rol in de regio die ik zonet geschetst heb. Opnieuw drie mogelijkheden:

Óf de instelling wordt uitgebreid, verdubbeld zeg maar

Óf er komen een BIS- én een of meer RIS-gezelschappen in de regio

Óf het BIS-gezelschap verdwijnt naar de Randstad en er komen RIS-gezelschappen in de provincie.

Het laatste zou betekenen dat de hoogste artistieke kwaliteit niet meer in de regio gevestigd zou zijn en dat kunstenaars die daar werken dus niet van dat hoogste niveau zijn. Of de Raad hen kan geruststellen met de volgende tekst, lijkt mij dan de vraag:

Of de financiering nu via de BIS, fonds of decentrale overheden loopt, één ding moet duidelijk zijn: de wijze van financiering plaatst de (artistieke) kwaliteit van de ene instelling niet boven die van de andere.

Een slimme en passende oplossing lijkt mij om RIS-instellingen en de kunstenaars die daarin aan een dubbele, namelijk artistieke en maatschappelijke opdracht werken, dan ook dubbel te faciliteren én te betalen.

Geachte collega's, leest u het allemaal nog eens rustig na in Kunst in de Kop van de Koopman dat ik zo dadelijk aan de Raad voor Cultuur in de persoon van Pieter Bots ga aanbieden.